

ICOMOS HÍRADÓ

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

24. évfolyam - 5. szám

2016. október hó

A TARTALOMBÓL

Európai Polgár díj 2016 - Major Balázs

XX. Népi Építészeti Tanácskozás – Békés

Védett épületek a fogyatékossgal élők szolgálatában konferencia- Fehérvárcsurgó

**AZ ICOMOS MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁG
FELHÍVÁSAI**
A 2017. évi
ICOMOS DÍJRA,
MŰEMLEKVÉDELMI CITROM DÍJRA,
PÉLDAADÓ MŰEMLEKGONDORZÁSÉRT DÍJRA

Búcsúzunk.... Elhunyt Kubinszky Mihály

Winkler 75 - Emlékkonferencia - Győr

Európai Polgár díj 2016 - Major Balázs

Az Európai Parlament által 2008-ban alapított Európai Polgár díjat évente olyan kivételes teljesítményt nyújtó személyeknek illetve szervezeteknek ítéli oda, akik hozzájárultak a közös megértés, a polgárok és a tagállamok közötti szorosabb integráció előmozdításához, vagy az Európai Unió értékeinek képviselésére hivatott programokat alakítottak ki.

Idén 26 tagországból összesen 50 személy és szervezet részesült e kitüntetésben, közöttük Dr. Major Balázs, a budapesti Pázmány Péter Katolikus Egyetem régészeti tanszékének vezetője, külügyi dékánhelyettese, arabista, régész-történész, a Szíriai-Magyar Régészeti Misszió alapítója és vezetője. Szakmai munkája elismeréseképpen 2006-ban megkapta a szíriai Margat várának régészeti koncesszióját, melynek feltárása 2007 óta tart. A világ egyik legnagyobb keresztény örökségét képező kereszties lovagvárának feltárását végző magyar misszió az egyedüli külföldi kutatócsoport, amelyik nem hagyta el Szíriát a 2011-es harcok kitörését követően sem. Mai napig tevékenyen folytatja munkáját, immár felkérést kapva az UNESCO-virágörökség részét képező Crac des Chevaliers háborús kárainak felmérésére, helyreállításának megtervezésére, a vár bemutathatóvá tételére is.

Margat

Crac des Chevaliers

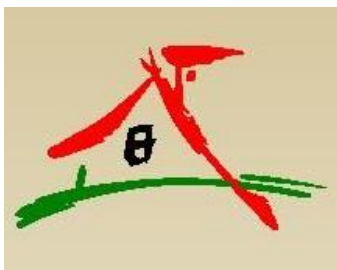
A Magyarországi díjátadó ünnepségre 2016. szeptember 23-án, a Magyar Tudományos Akadémián került sor. Az ünnepélyes keretek között megrendezett eseményen Major Balázst Prof. Dr. Maróth Miklós, akadémikus, egyetemi tanár és Dr. Tüske László, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója és a PPKE Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának oktatója méltatták. Major Balázs a díjat az Európai Parlament alelnökétől, Pelczné Dr. Gáll Ildikótól vehette át.

Az országos díjátadót követően a Központi díjátadó ünnepségre 2016. október 12-én került sor Brüsszelben.

A kitüntetéshez szívből gratulálunk!

Újratervezés – Népi építészetet csinálunk?

XX. Népi Építészeti Tanácskozás

Békés, 2016. szeptember 22-24

Minden előzetes akadály és komplikáció ellenére a végén kiderült az ég, és sikerült megrendeznünk a XX. Békési Népi Építészeti Tanácskozást.

Az idei tanácskozás témája az újratervezés volt, azt a falusi épített örökséget kívántuk bemutatni, mely nem a kontinuos házfejlődés eredményeként jött létre, hanem építészeti tervei alapján keletkezett. Arról a változási folyamatról is beszéltünk, amikor különböző katasztrófák miatt gyökeresen átalakul, megváltozik a falukép, de idővel mégis részévé válik népi építészeti örökségünknek.

A tanácskozás első napján a házigazdák, Békés város elöljárói és Fejérdy Tamás, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság elnöke köszöntője után Puskás Imre helyettes államtitkár ismertette az aktuális örökségvédelmi programokat és az azokban rejlő lehetőségeket. Balassa M. Iván végigkálauzolt bennünket a Békési Népi Építészeti Tanácskozás, a "nagy túlélő", történetén, múltján, az eddigi tanácskozások témáinak áttekintésével, valamint azon emberekre való emlékezéssel, akiknek oroszlánrészük volt abban, hogy ez a tanácskozás létrejöhessen, és fennmaradjon.

Ezen bevezető után a tanácskozás további szakemberei előadásaikban az újratervezés és típustervek témáit járták körbe, ki-ki a saját területéről, vagy kutatásaiból vett példákkal.

Nagy Gergely volt az első a sorban, ő faluközpontok újratervezéséről beszélt, arról, hogy napjainkban miként újulnak meg a faluközpontok, valamint a települések közterei, és "gazdagodnak" sokszor a település arculatához és szokásaihoz nem illő, felesleges elemekkel. A sok negatívum mellett azért akadtak pozitív példák is, amit az előadó szintén ismertetett.

Mányi István a Felső-Tisza-vidéki falvak változását mutatta be az 1998-as árvíz után annak az építésznek a szemével, aki részt vett ezen változásokban, és nagy része volt abban is, hogy a változások mikéntjét meghatározza. Elmondta, hogy milyen elvek vezették az építészeket az új házak megtervezésénél, hogy milyen elveket és példákat követtek, amelyek segítségével és eredményként a hagyományokra támaszkodva sikerült megőrizniük a falvak karakterjegyeit és építészeti arculatát.

Zsigmond László a kolontári katasztrófa után készült típusterveket ismertette, az előző előadóhoz hasonlóan részletezte, hogy mely tényezők és szempontok voltak meghatározóak a tervezésnél, az új településrész elhelyezésénél és a kivitelezésnél, valamint hogy hogyan folyt a kommunikáció az érintettekkel, a falu lakosságával. Ehhez az előadáshoz kapcsolódott Kerner Gábor beszámolója, aki Devecserben azt vizsgálta, hogy miként lakták be ezeket a típusterv szerint épült házakat a kolontári őslakók, mennyire használják, és érzik sajátjuknak az új otthonaikat.

Prakfalvi Endre elméleti előadást tartott a kockaházak esztétikájáról, azok megjelenéséről, elterjedéséről, újabkori felújításokról, és ezzel együtt adott egy rövid magyar vonatkozású építészettörténeti és művészettörténeti keresztmetszetet is. Ehhez az előadáshoz kapcsolódott Szolnoki József bemutatója, aki elmesélte, hogy társaival hogyan készítették el a falusi lakóházak, többnyire kockaházak utcai homlokzata díszítésének tipológiáját. Az elemzéseknél arra is rávilágítottak, hogy milyen impulzusok és történelmi változások hatására jelentek meg az ilyen-olyan díszítések. A kutatás eredményeit egy monográfiában publikálták.

Anthony Gall a székely skanzen-kíséleteket járta körbe, bemutatva Koós Károly és Toroczka Wigand Ede ilyen irányú kutatásait, rajzait, terveit, illetve azok későbbi, Erdélyen kívüli hasznosítását.

Furu Árpád a típusterveket és/vagy az egyedi terveket boncolgatta, hangsúlyozva, hogy az ismétlődés az egyik fő jellemzője a népi építészetnek, a fejlődés pedig igen lassú, és ennek a fejlődésnek az alapja mindig egy magasépítészeti modell. Előadása második részében jó, és kevésbé jó példákat mutatott az erdélyi kortárs népi építészeti alkotásokból.

A Kormány részéről Fülek Zsolt beszélt a korszerű építésügről, arról, hogy hogyan csinálhatunk minőségi építészeti az építésügyi szabályzat leegyszerűsítése segítségével. Ezután Kolossa József számolt be a településkép védelmének fontosságáról, és arról, hogy milyen lépéseket kíván tenni ez ügyben a Kormány.

A nap zárásaként két kiállítást láthattak a résztvevők, egy Békés környéki építészeti bemutató fotókiállítást, Váradi Zoltán fotóival, valamint a "Határtalanul" című erdélyi parasztvárakat bemutató kiállítást, amelyet a Hild József Építőipari Szakközépiskola készített.

A XX. tanácskozás tanulmányútjának célja a Fekete-Körös menti települések műemlékeinek, az ott lakó nemzetiségek népi építészeti, népművészeti értékeinek megismerése volt.

Első állomásunkon, Nagyszalontán a „csonkatorony”-ban berendezett helytörténeti gyűjteményt tekintettük meg, majd Arany János „rekonstruált” emlékházát. Bár az előbbiben is minden Arany Jánosról szólt, ami nem baj, mert igazán méltó módon emlékeznek meg városuk nagy szülőttjéről. Az emlékházat nem is volt szabad „műemlékes szemüvegen” keresztül nézni, hiszen maga az épület egy kitaláció, viszont rendkívül sok helyi értékkel ismerkedhet meg a látogató a kiállításon.

Kirándulásunk szokásainknak megfelelően jó hosszúra sikeredett és sajnos nem tudtuk megnézni a belényesi Árpád-kori alapokra épült barokk római katolikus templomot és a Városi Múzeumban berendezett, néprajzi gyűjteményt. Belényes azonban még sem maradt ki, mert kiderült, hogy a Fekete-Körös völgyében minden célpont csak Belényesen keresztül közelíthető meg, így a városon átmentünk vagy ötször.

Igazi különlegességgel találkozhattunk a biharrósi vizimalomnál, ahol a tulajdonos Burtic Gheorge igazán felkészült volt a falusi turizmusból... Kicsi ajándék ide, vagy oda, addig nem engedett be a malmába, amíg a markába nem számoltuk le a nem kevés lejelet. Azután viszont már a trombitás hegedűje is előkerült és vidám zeneszóra nézhettük meg az igazán érdekes alulcsapós fából készült egyszerű patakmalomot.

Rényben az orthodox fatemplomot tekintettük meg, szomszédságában a fából készült használaton kívüli vízimalommal.

Remetén maga a nagytiszteletű úr tartott személyesen idegenvezetést a 14.-15. században épült református templomban. A szakrális építészeti kedvelők bőven csemegézhetnek a templombelső gazdagon díszítő freskókban, ahol a magyar királyoktól a Szent László legendáig mindennel találkozhattak. A freskókat 2002-ben tárták fel és a restaurátoroknak még bőven lesz tennivalójuk.

Köröstárkányban igazán nagy tisztelettel fogadta a község vezetése a már fáradni kezdő csapatunkat. Megható volt látni, hogy a község lakossága milyen buzgalommal őrzi hagyományait. Az általános iskola diákjai táncbemutatót tartottak és szakszerű vezetéssel ismerkedhettünk meg a köröstárkányi népviselettel. Hiába nyomja a lakosság vállát a történelem vihara, mégis ragaszkodnak múltjukhoz és magyarságukhoz. Emléket állítanak a borzalomnak, de ápolják Bartók Béla emlékezetét, református templomukat és szépen karbantartják házaikat. Jó volt Köröstárkányban!

Utunk befejező állomása Várasfenes volt, ahol a Győrffy István emlékére felújított és berendezett tájházat tekintettük meg. A tájház tulajdonosai és fenntartói példásan ötvözték a hagyományőrzést és a falusi turizmussal együtt járó komfortos igényeket. A tájház gazdasági épületei mögé elbújtatott új turisztikai központban megismerhettük Győrffy István munkásságát és az ott elfogyasztott kitudó pálinka semmissé tette a hazautazás fáradalmait.

A harmadik konferencianap a „Múltját őrző ház” díj átadásával indult. A díjakat a megjelent tulajdonosok vagy tervezők vették át.

Ezután folytatódtak az előadások, elsőként Silling Léda mutatta be a napsugaras oromzatokat ma Vajdaságban. Kutatásai alapján próbálta meghatározni, hogy mikor jelentek meg a napsugaras oromzatok azon a vidéken, milyen kialakításuk volt, és mindebből mit láthatunk ma.

Szilágyi Mária még mindig a határon túli területeken maradt, Bánátban, áttekintést adott a bánági típuservekről a 18. századtól a 21. századig. Több szinten, a települések és a házak szintjén is vizsgálta a típus terveket, amelyek kivétel nélkül katasztrófák után keletkeztek, többnyire háborúk, valamint természeti katasztrófák következtében újult meg sokszor a tradicionális falukép.

Tarkovács Márta az 1980-ban bekövetkezett hosszúfoki gátszakadást, és annak következményeit taglalta, mind az ottlakók, mind a településeképek, és ezek átalakulása szemszögéből 36 év távlatából. Szólt az akkor készült típuservekről, azok minőségéről és illeszkedéséről, vagy nem illeszkedéséről.

A békéscsabai Molnárház, mint helyi építészeti örökség történetéről és megmentéséről beszélt Kis Béla, a kihívásokról, amelyekkel a megmentés során találkoztak, valamint az ilyen mentési akciók fontosságát is többször hangsúlyozta.

Annak fontosságáról, hogy az építészet eljusson az egyszerű emberekhez, Eleőd Ákos tartott előadást, az Építészet a "Művészetek Völgyében" című előadásában. Hangsúlyozta azt is, hogy az emerek csak akkor tudják érékelni az építészeti örökséget, ha megismerik, és kicsit magukénak is érzik azt.

Ezután egy újabb esettanulmány következett, Szász Gábor egy Fachwerk ház építéséről, újraépítéséről számolt be, buktatókról és örömeiről. Ismertette a házhoz kapcsolódó családfakutatásokat, valamint köszönetet mondott azoknak a szakembereknek, aki segítségükre voltak az építkezés különböző fázisaiban.

A tanácskozás utolsó három előadásában az előadók, Wittek Krisztina, Józsa Tamás és Kondor Tamás azt hangsúlyozták, hogy mennyire fontos a gyakorlati oktatás a középiskolás és egyetemi szinten is. A műhelymunkák segítségével a diákok ráéreznek arra, hogy mit jelent az építés, valamint az épített örökségünk kutatása, dokumentálása és megmentése, ami által akár az adott közösséget is meg lehet menteni, mint ahogy az énlakai példa is mutatja.

A XX. Békési Népi Építészeti Tanácskozásról elmondhatjuk, hogy jól sikerült, és talán azt is, hogy a témaválasztásunk sikeres volt. Lehet még néhány éven keresztül rágcsálni a múltat, ami már lassan nincs, siránkozni a magyar népi műemlékvédelem romjain, de célszerű előre tekinteni és azokkal a jelenségekkel foglalkozni, amelyek már a 21. század népi építészetét befolyásolják és jelentik. Az „újratervezők” is előre tekintettek és jól tették, mert egy fajta választ adtak a hogyan továbbra. A változás kegyetlen dolog, akkor is, ha az ok egy természetes gazdasági fejlődés, de akkor is, ha valami katasztrófa kényszeríti ki azt.

Konferenciánk nem zárt le semmit, viszont feltöltődve készülhetünk a XXI. találkozóra.

Kerner Gábor - Szilágyi Mária

„Múltját őrző ház” pályázat

2016

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Népi Építészeti Szakbizottsága 2016 márciusában pályázati kiírást tett közzé több internetes újságban „Múltját őrző ház” címmel.

Olyan épületeket, épület- helyreállításokat szerettünk volna a szakma és a társadalom elé tárni, ahol a jelenkori használat, hasznosítás, és a népi építészeti értékek megőrzése kiemelkedő színvonalon valósult meg.

Célunk volt e pályázattal a népi építészeti emlékek példaképként történő, széleskörű ismertté tétele.

A pályázatokat elektronikus úton kellett beküldeni, melynek tartalmaznia kellett egy általunk összeállított kérdésekből álló kitöltött adatlapot, legalább egy alaprajzi elrendezést bemutató tervet, maximum 20 fényképet és röviden le kellett írni a ház, a helyreállítás történetét, attitűdjét.

Az elbírálás legfőbb szempontja volt, hogy a helyreállított épület, a jelenlegi használat hogyan illeszkedik az eredeti funkcióhoz, illetve mennyiben segíti elő az emlék értékeinek védelmét - érvényesülését.

További bírálati szempont volt, hogy milyen mértékben sikerült összhangot teremteni a történeti épület szellemisége és a kiegészítések között.

Az április 4-i határidőre 39 érvényes pályamű érkezett, s nagy örömmel, nem csak a mai Magyarország területéről, hanem Erdélyből és a Felvidékről is pályáztak. Egy háromtagú bizottság átnézte az összes beérkezett pályázatot, és kiválasztotta azt a 17 legértékesebb anyagot, melyet eljuttatott 8 főlékért zsűritag részére.

A zsűritagok – akik egyébként arról számoltak be, hogy igen nagy örömmel, lelkesedéssel nézték végig a házakat, olvasták az egyes helyreállítások történetét – egymástól függetlenül, pontozással értékelték a pályaműveket. A legtöbb pontot kapott három pályázat éles pontkülönbséggel nyert.

Az alábbiakban bemutatjuk a három nyertes épületet, melyek tulajdonosai a XX. Békési Népi Építészeti Konferencián 2016. szeptemberében vették át a díjat, és ajándékként részt vehettek a háromnapos konferencia egy Partiumi kirándulással egybekötött programján.

Hegymagas 983/40 hrsz. alatti pince-présházból kialakított nyaraló

A présház és pince a falu határában, a Szent György-hegy festői kilátású délnyugati oldalában áll. A leromlott állapotú épület felújítása során a ház eredeti térrendszerének és minél több eredeti épületszerkezeti elemének megtartására törekedtek. Radikális átalakítás egyedül a bolthajtásos pince esetében történt, ahol a megroggyant boltozatszakaszt visszabontották és azonos formai kialakítású vasbeton héjszerkezettel pótolták.

A belső helyreállítás célja az volt, hogy a viszonylag kis belső tereket a lehető legjobban lehessen használni. Az első szoba hálósobaként működik, a régi préstérbe került a nappali - konyha. Itt van az unikális, sarokoszloppal alátámasztott szabadkémény, ami a lelke a térnek. A helyiség fűtésére szemes kályhát építettek. A földbe nyúló pince első részébe került a fürdőszoba, aminek a megvilágítását nyitható felülvilágítóval oldották meg. Hátul megmaradt a régi pince egy része eredeti funkciójában. Minden használható részletet megőriztek (pl. nyíláskeretek, falfülkék). A nappali tartózkodó egyterű lett, a régi födémgerendák megtartásával, a deszkázat elbontásával. A galérián a lépcsősen falazott szabadkémény bemutatásra került.

A ház külső megjelenésének formálása is jól sikerült, melyet a bírálókat során a zsűri kiemelten értékelt. Amellett, hogy az épület megtartotta hagyományos karakterét, nem készültek új, a nyaraló funkció számára az eredetivel össze nem egyeztethető megoldások. A nádhéjazat bontott hódfarkú cserépre történő cseréje - a díszes kéményfej és az oromzati macskalépcsők megtartása mellett – alapvetően nem változtatta meg a ház hangulatát. A hagyományos bejárati ajtó és a domináns helyzetű eredeti ablakok mellett a ház hátsó homlokzatán beépített tetősík ablakok és a fűben megbúvó pince felülvilágító a ház megjelenésének megzavarása nélkül szolgálják a nyaraló komfortosságát.

A belső terek kialakítása tekintetében is sikeresnek mondható a felújítás. A tervező nem az eredeti enteriőrök fenntartását, hanem a ház népi építészeti elemeit felhasználó, de új élményeket jelentő, jó hangulatú terek megteremtését tűzte ki célul.

Felújított homlokzataival, új fűtési rendszerével, valamint a csapadékvizeknek egy épület körüli drenázs rendszerrel történő elvezetésével a ház évek óta tökéletesen működik.

A ház új funkciójában, tulajdonosai örömeire és gondoskodásával, a Balaton-felvidéki tájban tovább őrzi múltját.

tulajdonos, építető: Dr. Szeszlér Tibor és Ruzs Mária
tervező: Kerner Gábor
kivitelező: Molnár József, Kisapáti

Zsámbok, Nagydiófa utca 33. sz. alatti népi lakóház

A 19. sz. végén épült vert falú parasztház 1990-ig lakott épület volt. Alaprajzi elrendezése a hagyományos, egy traktusos, háromosztatú mintát követi: szoba - konyha (pitvar) - hátsószoba, hozzátoldott kamrával és óllal. A döngölt agyagpadlós, pór födémes szobák hagyományos módon fűthetők. Fűtésük a pitvarból történik. A házat a cserépfedésű nyeregvető fölé emelkedő két füstlukas, galléros kialakítású, vakolatlan kéményfej díszíti. Fűrészelt virágdíszes könyökök merevítik faoszlopos tornácát, s az utca felőli homlokzatán, a deszkaoromzaton monogram, kereszt, félholdak és fűrészelt virágdíszek találhatók.

A házat jelenlegi tulajdonosa az utolsóként itt lakó idős hölgy leszármazottjaitól vásárolta meg, és azóta hétvégi házként használja. Az épületet és berendezését kezdettől fogva óvja, őrzi. A megvételt követően azonnal kezdeményezte a lakóház műemléki védelem alá helyezését. A műemléki felügyelőség illetékeseinek bevonásával, több alkalommal helyreállítási, karbantartási munkákat végzett. Ezek során eltávolította a szakszerűtlenül, vagy a népi építészettől idegen anyagokkal készült kiegészítéseket, és igyekezett a házat a környékbeli hagyományoknak megfelelően helyreállítani. A legutóbbi ilyen állagmegóvási munkára 2003-ban került sor. Modernizálást a házon belül nem hajtottak végre: az ablakok, ajtók eredetiek, a padló tapasztott, vízvezeték és csatorna nincs a házban, a már meglévő villanyvezetékeken kívül újak nem kerültek bevezetésre. A vízvételt, mosdást a kerti csappal, kerti zuhanyzóval oldják meg. Jelenlegi tulajdonosa lényegében ugyanúgy használja a házat, mint a korábbi lakók, csak nem állandóan, nem életvitelszerűen tartózkodik ott.

A Nagydiófa utcai ház hivatalosan nem működik tájházként, de a minden év augusztusában egy alkalommal (vagy kérésre máskor is) mindenki számára látogatható és belülről is megtekinthető. Nem a nagyközönségnek szánt múzeumként, inkább a család számára őrzik, s a hozzátartozó kerttel együtt éli tovább a ház az életét, azaz működés közben mutatja a múltat. Háziállatok ugyan már nincsenek az udvarban, de az ólak eredeti külsejüket megőrizve a kert műveléséhez szükséges szerszámok, anyagok tárolására szolgálnak.

A zsúri kiemelt elismerését váltotta ki az a tény, hogy a család több generáció összefogásával gondoskodik az épület fenntartásáról, figyelmet fordít a karbantartás szakszerűségére, őrzi a megmaradt, a házhoz tartozó hagyományos használati tárgyakat, példásan műveli a kertet. Abban az eredeti formában tudja elfogadni és élvezni a portát, ahogy azt átvette. Nem törekszik a komfort mai igények szerinti kialakítására, inkább a kényelem területén vállalja a kompromisszumokat, többre becsülve a porta fennmaradt hagyományos értékeit. Céljuk, hogy tovább örökössék az elmúlt kor életmódját őrző népi műemléket a következő nemzedéknek.

tulajdonos: Dr. Patay Istvánné

Homoródkeményfalva, 13.sz. lakóház

Az 1873-ban épült kétszintes lakóház a Hargita megyei község jeles pontján, a Felszeg 1 helyrajzi számú telken áll. A megjelenésében is rangos épület a falu életében fontos szerepet töltött be. Lakópincéjében gyűltek össze téli esteiken a helybeliek fenni, kukoricát fosztani. Munka közben minden bizonnal énekeltek, innen kapta a helyiség a „kórus” elnevezést. Az alsó és a felső szint is két helyiségből áll. Az emeleti szint faszerkezetű tornácára az épület végénél induló lépcső vezet.

Az utca felől kőfallal és az 1933-ban épült ún. kötött kapuval lezárt telken álló épületet jelenlegi tulajdonosai az építető – Bencze Mózes és neje Pál Mária – leszármazottaitól vásárolták 1992-ben, eredeti, átalakítások nélküli, de nagyon leromlott műszaki állapotban - a tető beázott, a falakon jelentős repedések, az ablakok üvegezés nélkül.

A felújítás érdeme, hogy helyi, tapasztalt mesteremberek bevonásával igyekeztek mindent az eredeti formában helyreállítani. A munkák kb. 4 évig tartottak. Az eredeti alaprajzi elrendezést, a szerkezeteket, a díszítéseket megőrizték, a komfortosítás érdekében mindössze a pincszinti hátsó helyiségből választottak le egy kisebb helyiséget fürdőszobának. Az ajtókat és az ablakokat is mindenütt megőrizték, a hiányzó vasalatokat egykorú, bontásra ítélt épületekből származókkal pótolták.

A házat helyben vásárolt régi bútorokkal rendezték be. Az emeleti hátsó szobába pedig különös érték, a szomszédos Abásfalván a XIX. században működött Balázs nevű bútorfestő dinasztiának néhány festett berendezési tárgya került.

A bontásra ítélt ház megmentésével, példamutató helyreállításával, szinte teljesen eredeti, berendezett formában maradt fenn a Székelyföld egyik jellegzetes lakóház típusa. Az épületet nem csak Homoródkeményfalva és Székelyföld, hanem az egész Kárpát-medence építészeti öröksége részének tekinthetjük.

tulajdonos, építető: Gyöngyössy Magda és Gyöngyössy János

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Népi Építészeti Szakbizottsága tervezi, hogy a további 14, szintén igen értékesnek ítélt pályamű bemutatását is tartalmazó vetítéses összeállítást a közeljövőben, széles szakmai közönségnek bemutatja.

Fehér Judit

Újratervezés – Népi építészetet csinálunk?

**XX. Népi Építészeti Tanácskozás
Békés, 2016. szeptember 22-24**

Lábjegyzet

Amikor a múlt emlékeinek nem éppen öncélú megóvásáért önmagukat felelősnek érző szakemberek, iparos emberek, valamint mindenféle humán, és műszaki értelmiségiek, azt tapasztalják, hogy a „nagyvilágnak” permanensen egyre kevésbé van szüksége az általuk képviselt tudásra és persze azokra a tárgyra, épületekre sem, amelyek ezt a tudást magukon, de inkább magukban hordozzák, akkor egyszerre egyre gyorsabban elmegy a jókedvük. Lassan megszokhatjuk, hogy ez egy ilyen szakma. Hozzászokni persze nem lehet. De hát ez érdektelen. Mi köze van ehhez a többségi társadalomnak, kérdezheti álságosan egy kívülálló?

Némely értékvédő e felismerések után belefáradva, s önmaga egészségét féltve félrehúzódik, mások azonban új és újabb lehetőségeken kezdenek gondolkodni. Mindenesetre az idő múlásával megfigyelhető, hogy az aktivitást választók kérdésfelvetéseiben is egyre jobban kifejeződik egyfajta csalódottság, továbbá az eddig nagyrészt kudarcot valló gyakorlat újraértékelésének szándéka, a mai társadalmi közegbe ültethető megoldások keresése, nyitás egy olyan szélesebb horizont felé, ahol az örökség valamiféle megóvását korunk egyértelműen elfogadja, sőt, netán be is fogadja.

Napjainkban sajnos úgy tűnik, hogy épített örökségünk átmentésének a múltat hitelesen megjelenítő megoldásaival szemben, aránytalanul döntő, szinte diktátumként élénk vezetett szempontja lett az anyagi haszon keresése, a haszonelvűség. Személyes véleményem erről az, hogy az elvárt megoldások a legtöbb esetben túl sok kompromisszum mentén működhetnek csak. A vesztes egyértelműen az adott épített örökségi elem, illetve még inkább és elsősorban a jövő generációi!

A Békés városában a 2016. szeptember 22-24.-e között megrendezett XX. népi építészeti tanácskozás választott alcíme – „Újratervezés” – is részben ezt a kihívást fogalmazta meg röviden, de nagyon kifejezően.

Az alcím mögött meghúzódó újszerű gondolkodás különösen aktuálissá válhatott a népi építészeti örökség megóvása esetében. Szakmai közhely, hogy a népi építészet elemeit, lakó-, és gazdasági épületeit egyaránt, az idő vasfoga, mind az eredeti épületszerkezetek, építőanyagok, berendezési tárgyak, de bizony a funkcionális megfelelés vonatkozásában is, sokkal gyorsabban felemészti, mint épített örökségünk egyéb elemeit. Persze ne legyenek illúzióink; ez a folyamat a teljes spektrumban tetten érhető.

A népi építészet igazán hiteles megjelenésének másik erős sajátossága – legalábbis a lakóépületek esetében – az együttes jelleg, ami egy egész település vagy településrész karakterét megadhatja.

A konferencia nagyszerű volt, mert a fenti sajátos, és érzékeny szempontok így-úgy megjelentek az előadásokban, az előadók pedig szinte kivétel nélkül olyan témákkal rukkoltak elő, amelyekben maguk is alkotó résztvevőként működtek közre. Itt és most, csak emlékeztetőül említem meg az előadásokat és témaköröket, hiszen a konferencia teljes anyaga – mint rendesen – ezúttal is megjelenik majd nyomtatott formában.

Bevezető szakmai előadásként az előző 19 konferencia fejlődéstörténetéről témaválasztásairól hallhattunk kitűnő összefoglalást. Az áttekintés pontosan tükrözte a fentebb leírtakat, hogy tudniillik az idők múlásával a problémákat egyre nagyobbak és egyre összetettebbnek érzékelik az arra hivatott szakemberek. Ezért a kérdésfeltevés egyre élesebbé, egyúttal árnyaltabbá, a megfogalmazott kitekintés pedig egyre távlatosabbá vált. (Balassa M. Iván)

A Kárpát-medencében tetten érhető első tömeges „újratervezés” a török kiűzése után az Alföld újratelepítése apropóján történt meg. Az ezt érintő előadásban példákkal illusztrálva szó esett a különböző történeti faluközpontokról, s azon belül a kincstár által a török uralom után létrehozott, tehát újratervezett új alföldi falvak jellemző településszerkezeteiről, típusházairól, központjaikról. Egyedi és különleges, de nem történelmi előzmény nélküli példaként a kör utcászerkezetű kis sváb falu, a temesi Charlottenburg is gazdagította a kincstár által létrehozott, tervezett települések bemutatását. (Nagy Gergely)

Rendkívül újszerű és érdekes volt a kockaházak történetét ismertető, az épületcsoporthoz kapcsolódó sztereotípiákat jelentős mértékben átíró, illetve árnyaló, valamint az ezeket az épületeket az egyedi, személyre szabott díszítés vágyainak nyomán színesre festő, vagy vakolatkapart homlokzatokat bemutató két előadás. Ezekben, sok egyéb tanulság mellett, markánsan megmutatkozott a kettős igény; az egységes településkép, és az egyediség, mondhatni individuuum párhuzamos jelenléte. (Prakfalvi Endre, Szolnoki József)

A konferencián a természeti katasztrófák is terítékre kerültek. Négy, az árvizek, illetve az ajkai vörös iszap által elsodort falvak, tanyák utóéletét bemutató előadás hangzott el. A nyolcvanas évek Körös menti árvizét követően siralmas rehabilitáció történt. A tanyákat felszámolták, a mezőgazdaságból élő emberek zömét városokba kényszerítették egy zsebrendőnyi telken, házgyári panelekből megépült ikerházas telepre, ahol egy beálló autó megfordulása sem lehetséges. Elképzelhetjük mit jelenthetett ez az egykor tanyasi embereknek... Számos Bodroghközi falu az ezredforduló Felső-tiszai pusztító árvízének következményeként elpusztult. A falvak nagyszabású, a hagyományos településkép felidézésére törekvő, államilag finanszírozott rehabilitációja közismert. Lelkesítő példa, s remélhetőleg a térség gazdasági potenciálja is megerősödik, hogy a folyamatos elvándorlás lelassuljon, sőt megszűnjön. Hasonló színvonalú, bár kisebb léptékű telep-építések történtek a szörnyű tragédiát megélt Kolontáron, Devecseren, illetve Somlóvásárhelyen a közelmúltban. Az eredmény itt is tetszetős. Csak remélni lehet, hogy e településrészekre az életkedv is visszaköltözik majd. (Tarkovács Márta, Mányi István, Zsigmond László, Kerner Gábor)

További előadásokat jelentett a konferencián, hogy kiváló hazai és külföldi szakemberek hozták és mutatták be a határon túli magyar emlékekre vonatkozó, részben saját szűkebb hazájuk problémáit érintő kutatási, gyűjtő-, és felügyeleti munkájuk eredményeit. A „Székely skanzen”, a „Típustervek és/vagy egyedi tervek”, a „Napsugaras oromzatok ma a Vajdaságban” valamint a „Bánsági típustervek a 18. századtól a 21. századig” című előadások már címeikkel is jelezték az „újratervezés” tárgykörének sokrétűségét. (Anthony Gall, Furu Árpád, Silling Léda, Szilágyi Mária)

A konkrét épület helyreállítás, a helyzetbe hozás két szép és meggyőző példáját ismerhettük meg „A békéscsabai Molnárház története, megmentési folyamata” és a „Fachwerk házat építettünk” előadásokban. (Kis Béla, Szász Gábor)

Nem túlzás, hogy a népi építészeti ismeretek az építészképzés alappilléret jelentik, ezért a népi építészeti emlékek felmérése a szakirányú technikumok és felsőoktatási intézmények diákjai számára sok helyütt kiváló helyszíneken, jól szervezett nyári gyakorlatot jelent. Sőt, vannak olyan diáktáborok, ahol az építkezési gyakorlatot is megtanulhatják a hallgatók. Mindez a népi építészeti konferenciák résztvevőinek is reményt adhat a jövőt illetően. E témakörben szólalt meg a győri Hild József Építőipari Szakközépiskola nevében Józsa Tamás igazgató, aki előadása mellett a „Parasztvárak Erdélyben” címmel megrendezett kiállításukat is megnyitotta a konferencia helyszínén, valamint Wittek Krisztina, aki a Szent István Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Kar hallgatóinak székelyföldi felméréseit ismertette. A konferencia utolsó előadójaként Dr. Kondor Tamás, a Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Karának tanszékvezető tanára tartott izgalmas előadást az Énlakán rendszeresen megtartott felmérő, és építő diáktáborokról. Ez utóbbi alatt itt elsősorban a körülölelő táj és a környező falvak Énlakához, és egymáshoz való kapcsolatának erősítését érthettük. Megismerhettük a helyiakkal közös kilátóépítést, és az elágazási pontokon felállított útmutató tábla-oszlopok prototípusait. Ezekkel az aktivitásokkal, a helyszínre irányuló turizmust lehet színesíteni, másrészt a helyi emberek értéktudatosságát lehetett pozitív módon befolyásolni.

Eleőd Ákos építész izgalmas előadása ugyancsak az építészet és társadalom interaktív kapcsolatainak lehetőségeiről, eszközeiről számolt be a kapolcsi „Művészetek völgye” példáján keresztül, az ott szervezett különböző „akciókat” ismertetve.

A konferencián fontos szakmapolitikai előadásokat is hallhattunk. Puskás Imre a Kulturális Örökségvédelemért felelős helyettes államtitkár a terület három kiemelt programját ismertette, míg Füleky Zsolt a Miniszterelnökség Építészeti és építésügyi helyettes államtitkára, és munkatársa, Kolossa József az államtitkárság főosztályvezetője az elmúlt időszak építésügyi szabálmódosításainak, valamint az online építészeti ügyintézés bevezetésének tapasztalatairól, illetve a 2017-től bevezetésre kerülő településképi védelem tervi elválásának részleteiről számoltak be.

A konferencia egyik napja szakmai kirándulással telt. Az út a Partiumba, a Körösök, elsősorban a Fekete Körös völgyébe vezetett. A meglátogatott helyszínek mindegyike alapélmény lehet az ide

először látogatóknak. A programot az örökségi elemek rendkívüli sokszínűsége jellemezte, ami egyúttal étellel is megtöltötte „időutazásunkat”. Persze a népi építészeti emlékek nagy súllyal szerepeltek. Nagyszalontán meglátogattuk az ún. „Csonka tornyot”, s benne az Arany János Múzeumot, továbbá nagy költőnk szülőháza helyén a közelmúltban felépített, Aranyinak itt is emléket állító, szépen berendezett tájházat. Már a Bihari hegyek között, Biharrósa község szélén a Rósa patakra telepített alulcsapott rendszerű – még malomkerekekkel őrlő – kis vízimalom volt a látnivalónk, ahol ráadásként a mezítlábas öreg molnár tölcseres hegedűjével román népi táncdallamokat nyikorogva keltett különös hangulatot. A magyarremetei református templom későromán stílusa önmagában is érdekes, ami azonban igazán különössé teszi, az az, hogy a belső falfelületek, két jól elkülöníthető rétegben középkori falképek sokaságával fedettek. A következő csodálni való ismét egy népi karakterű emlék volt, mégpedig a 18. század közepén épült, igen magas színvonalú ortodox román fatemplom Rényben. Belsejében természetesen korabeli ikonosztázt és falképeket is láthattunk. Köröstárkányban nagyobbacska iskolás gyerekek mutatták be a vidék magyar táncait, s a szép klasszicista templom mellett meglátogattunk két parasztportát is. Különleges felfedezés volt számomra sok épület nagykapujának díszes pléh borítása, mely a helyi hagyomány szerint a kukoricapálinka főzéséhez kapcsolódó fináncjárással volt összefüggésben a 20. század első évtizedeiben. E pléhkapuk is a népi építészet tárgykörébe tartoznak ma már. A tanulmányi kirándulás utolsó állomása Várasfenes volt, ahol egyrészt a nagyon szépen berendezett tájházat, másrészt az annak telkén újonnan felépített Táj-, és népismereti otthont tekintettük meg. Itt, a nap remek gondolati epilógusaként Dukrét Géza a Partiumi és Bánsági Múemlékvédő és Emlékhely Társaság elnöke az otthonnak is nevet adó Györffy István életútját ismertette.

A tanácskozásnak volt még egy, a konferencia témaválasztására tökéletesen rímelő szakmai programja, mégpedig a „Múltját őrző ház” címmel meghirdetett, igen sikeres pályázat díjainak átadása, a pályaművek részletes ismertetésével. A pályázaton régi és értékesnek minősülő falusi épületek felújításával, korszerűsítésével lehetett indulni, amelyek nyomán az épület a mai igényeknek is meg tud felelni úgy, hogy közben annak eredeti értékeit is képes volt megőrizni. Pályaművek a teljes Kárpát-medencei térségből érkeztek. A kezdeményezés jelentőségét nem lehet eléggé hangsúlyozni, s bizony megérdemelné az országos nyilvánosságot.

*

Magamban úgy összegeztem a konferencia szakmai előadásait, hogy az azokban megnyilvánuló szemlélet olyan értelmes kereteken belül mozgott, amelyben egyértelműen a megőrzés maradt a főszerep. Örömmel töltött el a „táguló horizont” okossága, mértéktartása.

De ennek a három napnak a csodája sem tudott, mert nem is tudhatott megszabadítani attól a rossz érzéstől, hogy az általánosan támogatott gyakorlatban erősen meggyengült, s a közeli jövőben véget is érhet a restaurátor szemléletű műemlékvédelem, az épített örökség organikus átalakulásának esélye, s hogy valami egészen más építészeti környezet vár a jövő emberére. Erről nyerhettem fogalmat egy másik építészeti konferencián a közelmúltban. Itt meggyőződhettem arról, hogy igen nagy esély van arra, hogy a települések arculata a jövőben az egyedi, erősen magamutogató, egoista épületek halmozásából áll majd, ahol a megvalósítás és az üzemeltetés racionalizmusa diktál majd mindent, meg a drága telekárak, vagy éppen a giccsbe hajló nosztalgia. Tudjuk, látjuk, hogy a jövő városképének meghatározói egyre inkább az üvegdominanciájú homlokzatok, épületdobozok lesznek. Ez persze lehet elegáns, szerencsés esetben valamilyen szép környezet tükröződik majd egy-egy épület testén, mégis saját hatalmasságán kívül, önmagukról igen keveset mondanak majd el. Vagy éppen ellenkezőleg, olyan épületek születnek, amelyek a történeti formák kölcsönzésével, s azok értelmetlen egymáshoz rendelésével árulkodnak majd egoizmusukról, az igazán rossz ízlésű megrendelőikről, építészeikről. Az ilyen építészeti törekvések ugyanúgy gátjaivá válhatnak múltunk valódi megismerésének, mint a gátlástalan technicizmus. S persze az ilyen épületeket megjelenésén túl talán sokkal nagyobb baj a mögöttük lévő általános szemléletváltás, a múltunkhoz és jövőnkhez való értelmes viszonyulásunk végleges megsemmisülése. E nélkül pedig nincs élet a földön.

Káldi Gyula

„Az élet kusza. Mindannyiunknak vannak korlátai és mindannyian hibázunk, így még több közös van bennünk, ami azt jelenti, hé, félig tele a pohár.

Minél jobban megpróbáljuk megérteni a másikat, annál különlegesebbé válunk. Próbálkoznunk kell! Szóval teljesen mindegy, hogy milyen fajba tartozol, lehetsz nagy elefánt vagy akár az első róka. Igyekeznünk kell, mindig, hogy együtt jobba tehesük a világot! Nézzünk magunkba és ismerjük fel, hogy a változás velünk kezdődik! Saját magunkkal. És együtt sokra leszünk képesek.”

(Disney: Zootopia)

Védett épületek a fogyatékossgal élők szolgálatában – műemlék, mindenkinek

Konferencia - Fehérvárcsurgó, 2016. október 14.

Minden bizonnyal meglepő idézetet láthat a Tisztelt Olvasó ezen rövid beszámoló elején. Három kisgyerekes apaként azonban óhatatlanul sok mese kerül a látóterembe. Ez az idézet az egyik legfrissebb, a sorban az 55. Disney meséből való és bevallom, akárhogy törtem a fejem, egyszerűen nem találtam ennél frappánsabb, idősezerűbb összefoglalót ahhoz a konferenciához, amit immáron folytatásosnak mondhatunk, és amelynek megszervezésében ötletfeldobóként mindig szívesen veszek részt.

2016. október 14-én, szinte napra három évvel a hasonló című konferenciát követően, a Fehér Bot Nemzetközi Napján, a fehérvárcsurgói Károlyi-kastély adott otthont az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület által szervezett, a védett épületek akadálymentes hozzáférhetőségéről szóló szakmai konzultációnak.

A rendezvény alapvető célja volt, hogy a korábban hiánypótló módon megszervezett konferencia által egy asztalhoz ültetett építészek, hatósági-igazgatási szereplők és döntéshozók, ingatlantulajdonosok, valamint a valamely fogyatékkal élők civil

tömörüléseinek képviselői közötti párbeszédet fenntartsa, illetve folytassa. Célkitűzésként jelentkezett annak a nem egyszerű szakmai kérdésnek a vizsgálata, hogy a hatályos jogszabályok és előírások mentén, azok maradéktalan figyelembe vételével, továbbá a műemlék vagy más egyéb védettség alatt álló épületek értékeinek megtartásával miként lehetséges ezen ingatlanok akadálymentes hozzáférhetőségének biztosítása, bemutatása, látogathatóvá és leginkább mindenki számára használhatóvá tétele.

A konferencia meghirdetésre került mind az építész kamarák és szakmai szervezetek, mind pedig a fogyatékkal élők szervezeteinek körében, továbbá az információ közzétételében segítséget nyújtott az Egyenlő Bánásmód Hatóság és a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal is. Hirdetési felületként az elektronikus levelezési rendszereket, valamint a Facebook adta lehetőségeket használtuk ki. Ennek köszönhetően az egyes szakmák és az érintett civil szerveződések képviselői a legtöbb fontos területről képviseltették magukat.

A szakmai műhely a mozgáskorlátozottak, a vakok- és gyengénlátók, a hallássérültek, a szellemi fogyatékkal élők és az autisták szempontjából is igyekezett körüljárni a lehetőségeket, ugyanakkor a konferencia nem titkolt célja volt az értékes örökségi elemek védelme, ennek szellemében került sor az előadók és a panelbeszélgetések résztvevőinek kiválasztására és meghívására.

A Főispán teremben mintegy ötven fő vett részt az egész napos rendezvényen. Puskás Imre: A műemlékvédelem aktuális kérdései napjainkban címmel tartott nyitóelőadása után Fördös-Hódy Erzsébet: Az Egyetemes Tervezés Információs és Kutatóközpont együttműködése a Fogyatékos Emberek Szervezeteinek Tanácsával, Hild György: Építészet mindenkinek, Hajdu-Nagy Gergely: A történeti kertek akadálymentesítési kérdései, majd Dévényi Tamás: Műemléki tervezés, akadálymentesen? című előadásai hangzottak el, amit az öt előadó, továbbá Juhász Péter (EMMI Fogyatékosügyi Főosztály) részvételével tartott pódiumbeszélgetés követett a levezető elnök, Nagy Gergely vezetésével.

A konferencia délutáni programjában került sor az esettanulmányok, példák bemutatására. Pottyondy Péter: Budapest, Várkert bazár – akadálymentes műemlék? , Potzner Ferenc: Budapest, Várkert Bazár – akadálymentesen a Dunától a Mária szoborig, Máté Zsolt: A Gödöllői Királyi Kastély – akadálymentes műemlék? című előadásait megbeszélés és összefoglalás kísérte, mely Fejérdy Tamás által vezetett pódiumbeszélgetéssel zárult.

A konferencia lezárásaként a résztvevők Hajdu-Nagy Gergely vezetésével tekintették meg a kastélykertet.

A helyszínre való eljutást és visszajutást az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Budapestről külön autóbusszal biztosította. A konferencia helyszínén a mozgás lifttel is megoldott volt, illetve részleges infokommunikációs akadálymentesítés is történt. A konferencia a Nemzeti Kulturális Alap és a MOL támogatásával valósult meg, de támogatóinkon kívül nagy köszönet illeti az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Titkárságát is a kitartó szervező munkáért.

Szigethy Balázs

Kortárs építészettörténet II.

Emlékkonferencia a 75 éves Winkler Gábor emlékére

2016. október 28-án a Széchenyi István Egyetem Építész-, Építő- és Közlekedésmérnöki Kar, Építészettörténeti és Városépítési Tanszéke, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság, a Magyar Tudományos Akadémia Építészettörténeti, Építészetelméleti és Műemléki Állandó Bizottsága, a Győr-Moson-Sopron megyei

Építészkamara és a Winkler Gábor Szakkollégium *Kortárs építészettörténet II.* címmel közösen rendezett konferenciát a győri Frigyes Laktanyában (Leier City Center).

A konferencia előzménye az öt évvel ezelőtt hagyományteremtő jelleggel rendezett, az akkor 70 éves Winkler Gábort köszöntő, a múzeum dísztermében megrendezett *Kortárs Építészettörténet* konferencia volt. Annak idején senki sem gondolt arra, hogy a következő, 75 éves évfordulót ünneplő rendezvényen az ünnepelt már nem tud jelen lenni, hogy ez a rendezvény már emlékkonferenciaként kerül megrendezésre.

A konferencia résztvevőit Winkler Barnabás megindító, személyes hangvétellű, az 1956-os eseményekhez kapcsolódó családi történettel köszöntötte.

Az első előadásblokkban Winkler Gábor munkásságára emlékező előadások hangzottak el: Krähling János az MTA Építészettörténeti, Építészetelméleti és Műemléki Állandó Bizottságának elnöke *Winkler Gábor a kutató*; Ráday Mihály művészettörténész a Város és faluvédők Szövetségének (Hungaria Nostra) elnöke *Winkler Gábor a civil műemlékvédő*; Kottmayer Tibor a Széchenyi István Egyetem Építészettörténeti és Városépítési

Tanszékének adjunktusa *Winkler Gábor az egyetemi oktató*; végül Foltányi Miklós építész *Winkler Gábor a tervező* című előadásával mutatta be Winkler Gábor működésének sokszínűségét.

A főépítési tevékenységet külön nem emeltük ki, tekintettel arra, hogy erről májusban Pápa városa önálló megemlékezést tartott.

A konferencia második részében három blokkba rendezve, a Winkler Gábor által magas tudományos színvonalon űzött három szakterület mutatkozott be.

Az Ekler Dezső, a Széchenyi István Egyetem Építészettörténeti és Városépítési Tanszékének tanszékvezetője elnöklétével megtartott Városépítészet szekcióban a BME Urbanisztika Tanszékének munkatársai mutatták be aktuális kutatásaikat. Kádár Bálint *A Történeti városközpontok fenntarthatóságának új tényezői a XXI században: alulról jövő kezdeményezések, smart city technológiák, és a turisták* címmel, Locsmándi Gábor *A perifériából lett központ lepusztulása Esztergom Hévíz városrész példáján keresztül* címmel; Alföldi György *Egy utca átváltozásai, Budapest Józsefváros Futó utca a 18. század közepétől a 21. század elejéig* címmel tartottak lebilincselő előadásokat.

A XIX. és a XX. század építészettörténete című előadásblokkot Czigány Tamás a Széchenyi István Egyetem Épülettervezési Tanszékének tanszékvezetője elnökölte. A blokkban három előadás hangzott el: Kalmár Miklós a BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszékéről *Építő szándékok a 19. sz. idején*, Simon Mariann a SZIE Tájépítészeti és Településtervezési Kar munkatársa *„Az ízlésnek az eszméből kell fakadnia.” Az építészet a hatvanas évek kulturális sajtójában*; Ferkai András a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem oktatója pedig *Hogyan reprezentál egy modern villa? Fischer József a Bajza utcában* című kutatásáról számolt be.

A harmadik blokk a műemlékvédelem témája köré szerveződött, a szekció elnöke Nagy Gergely építész, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tiszteletbeli elnöke volt. A blokk előadásai: Istvánfi Gyula építész, ny. egyetemi tanár, BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék *Falvaink településértékei – örökségeink* és Nagy Dénes matematikus, ISS Melbourne és MTA VEAB Népi Építészeti Munkabizottság *Népi építészeti: egy kulcs a jövőnkhez* címmel hangzottak el.

A konferencián a szakmai közönségen kívül számos érdeklődő is részt vett. Külön ki kell emelni, hogy nagy számban jelen voltak a Széchenyi István Egyetem építészmérnök hallgatói, valamint a Hild József Építőipari Szakgimnázium műemlék-fenntartó technikusai képzésének diákjai, akik számára a konferencia tudományos előadásain elhangzottak az iskolai-, illetve egyetemi tanulmányaik során szerzett ismeretek kézzel fogható, életszerű, komoly felhasználhatóságának igazolására szolgáltak.

Az előadások után a konferencia résztvevőinek legkitartóbb csoportja Winkler Gábor nyomában tett sétát a győri Belvárosban, majd az egyetem Műteremházában megtekintették a Winkler Gábor hagyatékából rögtönzött kiállítást.

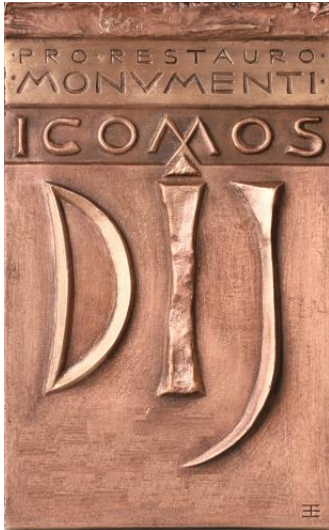
A konferencia tanulságait a mindennapi tudományos és szakmai életbe beépítve reméljük, hogy 5 év múlva hasonló színvonalú rendezvénynek lehetünk majd részesei.

A konferencia megrendezéséhez nyújtott segítségért köszönet illeti Michael Leier urat és File Krisztinát a Leier Hungária Kft. részéről, hogy térítésmentesen biztosították a helyszínt, a GyMSM Építész Kamarát a büféebédhez nyújtott anyagi támogatásért és a Nemzeti Kulturális Alapot a konferencia megrendezéséhez és az előadásokból készülő kiadvány elkészítéséhez biztosított anyagi segítségért.

Veöreös András

**AZ ICOMOS
MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁG EGYESÜLET
FELHÍVÁSA**

**A
2017. ÉVI ICOMOS-DÍJ
ADOMÁNYOZÁSÁRA**

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága – mint a műemlékvédelem legnagyobb nemzetközi civil szervezetének magyar tagja – a nemzetközi célkitűzésekkel összhangban folyamatosan azon fáradozik, hogy a társadalom minden tagjának és szervezetének figyelmét felhívja az építészeti és kulturális örökség valamennyi elemének folyamatos és szakszerű gondozására megőrzésük és továbbörökítésük érdekében. Ezért az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága minden évben ICOMOS-díjjal tünteti ki az általa legjobbnak ítélt műemlék helyreállításokat, melyek lehetnek:

- épület(ek) megújítása,
- épület(ek) új rendeltetés céljára történő átépítése, bővítése, a műemléki értékek megőrzésével és felszínre hozásával,
- természeti értékek, parkok, kertek mintaszerű helyreállítása,
- történeti környezetbe harmonikusan illeszkedő, annak történeti és természeti értékeit tiszteletben tartó új épület(ek).

Az ICOMOS-díj odaítélésére bárki tehet javaslatot az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság honlapjáról letölthető, ill. a Titkárságán beszerezhető adatlap kitöltésével, és az alábbi adatok hiánytalan megadásával:

- a műemlék, ill. az épület megnevezése és pontos helyszíne
- a helyreállítás, ill. az építés időpontja (3 évnél régebben megvalósult munka nem terjeszthető fel)
- a helyreállítás tervezője és megvalósítója
- a helyreállítás összefoglaló értékelése (max. 1 gépelt A/4 oldal) és bemutató fényképei, ill. a műszaki tervek fotokópiái (min. 4, max. 15 db)
- a javaslatot előterjesztő neve, címe, elérhetősége és e-mail címe

**A javaslat benyújtásának határideje: 2017. január 10.
(postabélyegző illetve e-mail kelte)**

postai úton: ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság 1535 Budapest, Pf.721, vagy
e-mailen: secretariat@icomos.hu

A javaslat megérkezését az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Titkársága elektromos levél útján visszaigazolja.

A beérkezett javaslatokat az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság a MÉSZ, a MUT, a Porta Speciosa Egyesület delegáltjaival kiegészített, e célra kijelölt Bíráló Bizottsága értékeli. A Bíráló Bizottság, a titkosság feltételeinek teljes biztosítása mellett, a jelölt helyszíneket, helyeket lehetőség szerint megismeri, majd tárgyalás során értékeli, végül javaslatát úgy terjeszti elő az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Vezetőségének, hogy az döntését a Műemléki Világnap alkalmából (2017. április 18) szervezett ünnepi rendezvényen nyilvánosságra hozhassa, s a Díjakat átadhassa. A díjazott helyszínek nyilvánosság előtt való megjelenéséhez szükséges tulajdonosi hozzájárulás beszerzése az értékelést követően a javaslattevő kötelessége. Ennek elmaradása esetén az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság fenntartja jogát, hogy a Díjat nem adja át, vagy másnak ítéli.

*

AZ ICOMOS MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁG EGYESÜLET FELHÍVÁSA AZ ICOMOS MŰEMLEKVÉDELMI CITROM-DÍJ 2017 ADOMÁNYOZÁSÁRA

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága – mint a műemlékvédelem legnagyobb nemzetközi civil szervezetének magyar tagja – a nemzetközi célkitűzésekkel összhangban folyamatosan azon fáradozik, hogy a társadalom minden tagjának és szervezetének figyelmét felhívja az építészeti és kulturális örökség valamennyi elemének folyamatos és szakszerű gondozására megőrzésük és továbbörökítésük érdekében.

E törekvésekkel összhangban az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága minden évben Műemlékvédelmi Citrom-díjjal illeti az általa legkevésbé sikeresnek, leginkább elhibázottnak ítélt műemlék helyreállításokat (csak magyarországi jelöléseket fogad el a kiíró ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság!), melyek lehetnek:

- legsikertelenebb új beépítés, illetve átalakítás valamely történeti környezetben,
- legtökéletesebben félresikerült műemléki helyreállítás, illetve méltatlan hasznosítás,
- legalaposabban kidolgozott, példaértékű épülethiba (épületszerkezet, pótlás, kiegészítés, stb.),
- legmegragadóbban félresikerült épületszínezés,
- leginkább műemlék-szerű rekonstrukció, műemlék-pótlás,
- legmaradandóbbra sikerült élő-műemlék (növényzet, kert, táj, tó, stb.) károsítás,
- leghosszabb ideje húzódó műemlék helyreállítás,
- legmeggyőzőbb ál-műemlék építés,
- legeredményesebb műemlék-elhanyagolás, a karbantartás elmulasztása.

A fenti szempontok közül akár egy is elegendő a Citrom-díj odaítéléséhez, a többszörös érintettség előny a CITROM odaítélésében!

A Citrom-díjat maga az „opusz” kapja. Az veheti át, aki ez elkövetők közül először tiltakozik az odaítélésért (ez azonban nem publikus... csak a jelentkezés megtörténte után!)

Citrom-díjra az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagjai tehetnek javaslatot (akár többre is) az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság honlapjáról letölthető, illetve a Titkárságán beszerezhető adatlap kitöltésével az alábbi adatok hiánytalan megadásával. A javaslatnak tartalmaznia kell:

- a műemlék, ill. az épület megnevezését és pontos helyszínét,
- a helyreállítás, ill. az építés időpontját (3 évnél régebbi nem terjeszthető fel),
- az "alkotás" összefoglaló értékelését (max. 1 gépelt A/4 oldal) és bemutató fényképeit, és (nem kötelező, de az elbírálást segíti, ha az előterjesztés tartalmazza) műszaki rajzait (min. 4, max. 10 db),
- a javaslat előterjesztőjének nevét, címét, elérhetőségeit, e-mail címét.

A javaslat benyújtásának határideje: 2017. január 10. (postabélyegző illetve e-mail kelte)

postai úton: ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság 1535 Budapest, Pf.721, vagy
e-mailen: secretariat@icomos.hu

A javaslat megérkezését az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Titkársága elektromos levél útján visszaigazolja.

A beérkezett javaslatokat az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság a MÉSZ, a MUT, a Porta Speciosa Egyesület delegáltjaival kiegészített, e célra kijelölt Bíráló Bizottsága értékeli. A Bíráló Bizottság, a titkosság feltételeinek teljes biztosítása mellett, a jelölt helyszíneket, helyeket lehetőség szerint megismeri, majd tárgyalás során értékeli, végül javaslatát úgy terjeszti elő az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Vezetőségének, hogy az döntését a Műemléki Világnap alkalmából (2017. április 18) szervezett ünnepi rendezvényen nyilvánosságra hozhassa, s a Díjakat átadhassa

*

**AZ ICOMOS
MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁG EGYESÜLET
FELHÍVÁSA
A**

**PÉLDAADÓ
MŰEMLÉKGONDOZÁSÉRT DÍJ
2017**

ADOMÁNYOZÁSÁRA

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága a Műemlékvédelmi Világnap alkalmából 2016-ben is átadja a Példaadó Műemlékgondozásért Díjat.

A díj célja bemutatni azokat a legkiválóbb módszereket, amelyek a legjobban segítik a műemlékek, helyi értékek képviselő örökségi értékek fennmaradását és megőrzését, továbbá közkinccsé tenni olyan oktatási, nevelési programokat, amelyek hosszútávon is segíthetik a szakszerű műemlékvédelem iránt a társadalom fogékonyságát.

A díjra azok pályázhatnak, akik

- a tulajdonukban lévő, vagy a rájuk bízott műemlék fenntartása, gondozása során példamutató módon biztosítják az értékek fennmaradását, értékeinek hiteles megőrzését
- akik rendszeresen biztosítják a közösség, a társadalom számára a műemlék értékeinek, jelentőségének megismerését
- akik alkalmas funkció, egyedi programok, rendezvények segítségével mutatják be egy épület (és környezete) jelentőségét
- akik szakszerű, folyamatos karbantartással biztosítják az értékőrzést
- akik az oktatás, nevelés, szakképzés területén olyan programokat képviselnek, amelyek célja a műemlékek, helyi értékek karbantartás útján való fennmaradása
- akik a szakszerű műemlékvédelem iránt igényes jövő generációjának képzésében, nevelésében vállalnak jelentős szerepet
- akik a szakszerű műemlékvédelem szemléletének megőrzéséért, megismertetéséért tevékenykednek.

A díjra azok a helyszínek jelentkezhettek, ahol a legutolsó felújítás, illetve az utolsó használatba vételi engedély kiadása legalább öt évvel ezelőtt történt, azóta folyamatosan üzemel az épület, illetve program esetén legalább öt évre visszamenőleg lehet módszertant, vagy az eredményeket értékelni.

Pályázni az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság honlapjáról letölthető adatlap kitöltésével, a tevékenységet bemutató dokumentációval lehet. A dokumentáció lehet 10 percnél nem hosszabb film (DVD), vagy/és max. 6000 karakter terjedelmű programismertetés, fénykép- vagy/és tervdokumentáció.

A pályázat benyújtásának határideje: **2017. január 10.** (postabélyegző illetve e-mail kelte)

postai úton: ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság 1535 Budapest, Pf.721, vagy

e-mailen: secretariat@icomos.hu

A javaslat megérkezését az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Titkársága elektromos levél útján visszaigazolja.

Pályázatot minden elkötelezett benyújthat, akinek olyan módszerről, helyszínről van tudomása, amelynek megismertetése a magyar műemlékvédelem eredményesebb gyakorlatát szolgálhatja.

A beérkezett javaslatokat az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság a MÉS, a MUT, a Porta Speciosa Egyesület delegáltjaival kiegészített, e célra kijelölt Bíráló Bizottsága értékeli. A Bíráló Bizottság, a titkosság feltételeinek teljes biztosítása mellett, a jelölt helyszíneket, helyeket lehetőség szerint megismeri, majd tárgyalás során értékeli, végül javaslatát úgy terjeszti elő az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Vezetőségének, hogy az döntését a Műemléki Világnap alkalmából (2017. április 18) szervezett ünnepi rendezvényen nyilvánosságra hozhassa, s a Díjakat átadhassa. A díjazott helyszínek nyilvánosság előtt való megjelenéséhez szükséges tulajdonosi hozzájárulás beszerzése az értékelést követően a javaslattevő kötelessége. Ennek elmaradása esetén az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság fenntartja jogát, hogy a Díjat nem adja át, vagy másnak ítéli.

Elhunyt dr. Kubinszky Mihály
(1927. szeptember 17. – 2016. október 18.)

Életének kilencvenedik évében elhunyt dr. Kubinszky Mihály Ybl Miklós-díjas építésmérnök, vasúttörténész, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tiszteletbeli tagja, a MÁV História Bizottság egyik alapítója, Sopron város díszpolgára.

Dr. Kubinszky Mihály 1927. szeptember 17-én született Sopronban. A soproni, majd pesti bencés gimnáziumokban végzett tanulmányai után 1950-ben szerzett építésmérnöki oklevelet a Budapesti Műszaki Egyetemen. 1950 és 1957 között a Soproni Magasépítő Vállalatnál, majd a jogutód Győr Megyei Állami Építőipari Vállalatnál volt építésvezető, ahol fontos épületek, épületegyüttesek kivitelezési munkáit szervezte és irányította. Munkáihoz sorolható többek között a Soproni Asztalosárugyár, a Petőházi Cukorgyár, a Fertődi laktanya építése és a soproni Hunyadi János Általános Iskola újjáépítése is. Közel 15 évig dolgozott együtt Rados Jenő professzorral a Fertődi Esterházy-kastély felújításán. 1957-től a Soproni Erdészeti és Faipari Egyetem munkatársa: 1960-ig tanársegéd, 1960-63 között adjunktus, 1963-76 között docens, 1976-tól egyetemi tanár. 1967-től mintegy két évtizeden keresztül a Drezdai Műszaki Egyetemen tartott előadásokat. Akadémiai Doktori címét 1974-ben "A századforduló építészmélete" című akadémiai doktori értekezésével szerezte. 1975 és 1995 között az Építéstani Tanszéket vezette, 1978-81 között az egyetem rektorhelyettese volt. 1996-ban vonult nyugdíjba, ekkor "Professor Emeritus" címet kapott a Nyugat-magyarországi Egyetemtől, majd 1998-ban nemzetközileg elismert munkássága, széleskörű szakirodalmi és közéleti tevékenysége, mérnök generációk mérnökké válásában végzett magas színvonalú oktató munkássága, a Soproni Egyetem szakmai, tudományos és nemzetközi elismertetésében szerzett kiemelkedő érdemei, egész életműve elismeréseként az egyetem tiszteletbeli doktorrá avatta. Sopron Megyei Jogú Város 2002-ben elismerése jeleként "Sopron Város Díszpolgára" címmel tüntette ki.

Rendkívül aktív közéleti tevékenységet folytatott: részt vett az MTA Építészettörténeli és Elméleti Bizottság, a Magyar Építőművészek Szövetsége, a Magyar Építész Kamara, az Építéstudományi Egyesület munkájában. Helyi szinten fontos szerepet vállalt a Soproni Városszépítő Egyesületben, melynek 1987-től mintegy két évtizedig elnöke volt.

A hazai vasúttörténet intézményesítésében is komoly érdemeket szerzett, a nyolcvanas évek elején a győri közlekedéstörténeli konferencián még mint előadó vett részt, ám az ottani kapcsolatból állt össze végül a MÁV História Bizottsága, amelynek, míg egészsége engedte, aktív tagja volt.

Tudományos és közéleti tevékenységéért több rangos díjban is részesült: 1992-ben Ybl Miklós-díjat, 1994-ben az MTA Mikó Imre-díját, 1999-ben a BME Rados Jenő-émlékérmét, 2001-ben a MÉSZ Csonka Pál-érmét, 2003-ban Széchenyi-díjat kapott.

Szakírói tevékenységét mintegy 350 tanulmány és 27 könyv jelzi. Érdeklődési köre az építészetkritika, építészettörténet (XIX-XX. sz.), a vasúttörténet és vasútépítészet, valamint a tájrendezés szakterületeit öleli fel.

Az egyetemes építészettörténetet feldolgozó szakkönyvei közül a legfontosabbak az Architektúra sorozatban megjelent *Györgyi Dénes* és *Bohuslav Fuchs* munkásságát bemutató művek. A *Régi soproni látképek*, *A régi soproni Lőver* és a *Sopron építésze a XX. században* című munkái szülővárosa építészetének különleges fejezeteit dolgozzák fel. Élettörténetét rendkívül olvasmányosan mutatja be önéletrajzi írásában: *Az ion fejezet* című könyvben.

Az én vasutam című műve az építészet melletti másik nagy szakterület, a vasúttörténet témaköréhez kapcsolódik. A két szakterület metszéspontjában a vasúti építészettel kapcsolatos írásai állnak.

Különleges helyet foglalt el életében a Semmering-vasút, melyet gyermekkorában ismert meg, majd évtizedekkel később közreműködött annak világörökségi helyszínné nyilvánítási eljárásában is. Életének utolsó éveiben is rendkívüli lelkesedéssel vezetett kirándulásokat a Semmeringre, ahol a jelentősebb épületek és fontos kilátópontok meglátogatásával a természeti környezet, az építészet és a vasút együttes tájalkotó szerepére hívta fel a figyelmet.

A magyar vasútról, annak épületeiről, járműveiről évtizedeken keresztül készült fotói művészi értékükön felül pótolhatatlan, egyedülálló kordokumentumok. A vonatok fényképezését a negyvenes évek elején, már a háborús időkben, a határozott és törvényi tiltások ellenére kezdte el. Ez alapozta meg későbbi híres és bőséges, utolérhetetlen fényképgyűjteményét is.

Építészként először – 1958-ban, kandidátusi értekezésére hivatkozva – felvételi épületekre kapott fotózási engedélyt, majd 1977-ben a Nyugati pályaudvar rekonstrukciós pályázatára benyújtott terve, továbbá a vasúti és a műemlékvédelmi funkciók összehangolása terén elért eredményei miatt vasúti szabadjeggyel kívánta jutalmazni a MÁV-vezérigazgatósága, ehelyett általános vasútfotózási engedélyt kért – és kapott.

Humora sosem hagyta el. Néhány évvel ezelőtt arra a kérdésre, hogy „Hogy vagy Tanár úr?“, a válasz ez volt: „Kéményseprő-szindrómám van.” ??? „Minden bajom oka a korom.”

Dr. Kubinszky Mihály halálával a magyar építész és vasúttörténész szakmák egyaránt kiemelkedő szaktekintélyüket veszítették el.

Veöreös András

Kubinszky Mihály 2012. június 29-én,
85 évesen,
fáradhatatlanul,
egy semmeringi kiránduláson...

Tisztelt Tagtársaink,

A Fővárosi Bíróság 2005. június 14-én közhasznú szervezetté minősítette Egyesületünket.

Az Egyesület közgyűlése az Alapszabályát (székhelyváltoztatás miatt) 2016. május 20-án tartott éves közgyűlésén módosította. A székhelymódosítás 2016. október 21-én jogerőre emelkedett. A jogerős alapszabály itt tölthető le:

<http://www.icomos.hu/data/documents/documents/d/2/d/d2deb6d3e4449a185e4d26518b6b4952.pdf>

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület székhelye: H-1113 Budapest, Daróczi út 1-3

Köszönet az 1%-ért!

Ezúton is szeretnénk megköszönni mindenkinek, aki 2015-ös személyi jövedelemadójának 1%-át az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület részére ajánlotta fel.

A támogatás révén beérkezett 52.557 Forintot az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság nemzetközi jelenlétének erősítésére, Magyarország szakmai képviseletére fordítottuk.

Decemberi előzetes:

A Pest Megyei Kormányhivatal szeretettel hív mindenkit az
EGY KIS MUSTRA 2016

MŰEMLEKI HELYREÁLLÍTÁSOK PEST MEGYÉBEN

című kiadványának 2016. december 13-án, 16:00 órakor a Pesti Vármegyeháza földszinti Nyáry Pál termében (1051 Budapest, Városház utca 7.) tartandó bemutatójára.

Köszöntőt mond:

Tarnai Richárd, a Pest Megyei Kormányhivatal kormány megbízottja, és

Nagy Gábor, a Pest megyei Kormányhivatal örökségvédelmi vezetője.

**ICOMOS Híradó,
a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei**

Szerkesztőség: H-1113 Budapest, Daróczi út 1-3

Levél cím: H-1535 Budapest, Pf. 721.

Telefon: +36/1/2254966

E-mail: secretariat@icomos.hu

Honlap: www.icomos.hu

Kiadja az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága

Felelős kiadó: Dr. Fejérdy Tamás DLA

Szerkesztő: Keller Annamária

HU ISSN 2062-4964 (Nyomtatott)

HU ISSN 2062-4972 (Online)

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagságával járó előnyök:

- informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi híreiről, eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb. az ICOMOS elektronikus körlevelek, az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén
- ingyenes belépésre jogosító tagsági kártya a világ legtöbb múzeumába, műemlékébe, romterületére
- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság pártoló Jogi tagja a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ, Budapest,